

بررسی انسان‌شناختی خالکوبی در میان زنان منطقه جنوب فارس

فریده مجیدی خامنه

عضو هیئت علمی پژوهشکده مردم‌شناسی

پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

چکیده

خالکوبی در ایران به ادوار بسیار قدیم تاریخی باز می‌گردد. تندیس‌هایی در پازیریک و لرستان از دوره هخامنشیان یافت شده‌است که نشان خالکوبی بر بدنشان بوده‌است. در متون ادب فارسی نیز بارها به خالکوبی و شیوه‌های آن اشاره شده است. خال گذاشتن یکی از اشکال هفتگانه آرایش در میان زنان ایرانی در گذشته محسوب می‌گردید به گونه‌ای که داشتن خالی کنار لبان، یکی از معیارهای زیبایی محسوب می‌گردید.

زنان معمولاً برای زیباتر شدن و تزئین بدن اقدام به خالکوبی می‌کرده‌اند. ضرب‌المثلی نیز در جنوب ایران و در میان زنان عرب رایج است که می‌گویند: "خالکوبی طلای دختر فقیر است". نواحی که معمول برای تزئین خالکوبی می‌گردید شامل ابرو، وسط پیشانی، میان دو ابرو، چانه، پنجه‌ی دسته، مچ دست، ساعد، انگشتان دست‌ها، روی شانه‌ها، سینه، پنجه‌ی پاها، انگشتان پاها، قوزک پا، روی بینی است. محل خالکوبی بستگی به دلیل خالکوبی داشته‌است، به گونه‌ای که خالکوبی به غیر از جنبه زیبایی و تزئین جنبه درمانی نیز داشته و علاوه بر آن بر اساس باورها برای رفع چشم‌زخم، افزودن مهر شوهر، به نشانه عضویت در گروه یا دسته و همچنین به عنوان سوگند وفاداری زده می‌شد. به غیر از زنان، مردان نیز اقدام به خالکوبی می‌کردند. همچنین پهلوانان و شبه پهلوانان، بروی بازو، کتف یا سینه اقدام به خالکوبی می‌کردند.

این مطالعه در چارچوب کارکردگرایی ساختاری انجام یافته و کارکردهای خالکوبی و رابطه آن با ساختار جامعه مورد نظر بررسی گردیده است. نمونه موردی این مطالعه زنان جنوب استان فارس (ایران) است و از روش مطالعه کتب، اسناد و مدارک و همچنین مشاهده در میدان تحقیق استفاده شده است. تکنیک‌های تحقیق نیز شامل مصاحبه و گفتگو با ساکنین این مناطق و استفاده از ابزارهایی مانند دوربین عکسبرداری و فیلم برداری بوده است. این مطالعه به مدت دو ماه انجام گرفته است. هدف از تحقیق بررسی نقوش، علل، شیوه‌ها و باورها در مورد خالکوبی و همچنین مقایسه خالکوبی در گذشته و امروز و تغییر نگرش‌ها و شیوه‌ها و نقوش در مورد آن است. این تحقیق با آرایه عکس و فیلم همراه است.